

Sygn. akt V CSK 323/07

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)
SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)
SSA Michał Kłos

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa Banku S.A.

przeciwko M.B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 grudnia 2007 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 lutego 2007 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Powód Bank S.A. wniósł o wydanie przeciwko pozwanemu M.B. nakazu zapłaty kwoty 1.605.330,48 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 27 stycznia 2005 r. na podstawie weksla wystawionego przez Agencję „P.” S.A. (po zmianie nazwy „J.” S.A.), a poręczonego przez pozwanego. Sąd Okręgowy w W., zgodnie z żądaniem powoda, wydał dnia 27 czerwca 2005 r. przeciwko pozwanemu nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. W zarzutach od tego nakazu pozwany podniósł ograniczony zakres udzielonego poręczenia, przedawnienie roszczenia w stosunku do wystawcy weksla, kilkakrotne (25 maja 2001 r., 2 października 2002 r. oraz 12 stycznia 2005 r.) zawiadomienia powoda o wypełnieniu weksla.

Po przeprowadzeniu rozprawy, wyrokiem z dnia 17 lutego 2006 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił nakaz zapłaty w zakresie kwoty 1 zł i w tym zakresie oddalił powództwo oraz utrzymał nakaz zapłaty w mocy w pozostałej części.

Według ustaleń tego Sądu, Agencja P. S.A., w której prezesem zarządu był pozwany M.B., 24 kwietnia 1998 r. zawarła z powodem umowę o udzielenie kredytu w wysokości 800.000 złotych początkowo na okres do 29 grudnia 2001 r., przedłużoną później do 30 grudnia 2001 r. Jednym z zabezpieczeń spłaty kredytu był weksel in blanco z klauzulą „bez protestu” wystawiony przez kredytobiorcę, poręczony przez pozwanego M.B. jako osobę fizyczną. Do wniosku kredytowego pozwany załączył umowę o wyłączeniu małżeńskiej wspólności majątkowej oraz własne oświadczenie o posiadaniu majątku odrębnego obejmującego oszczędności w kwocie 35.000 złotych, 2000 USD oraz zestaw komputerowy o wartości 5.000 złotych. W dniu podpisania umowy kredytowej pozwany wręczył powódce weksel in blanco opatrzony pieczęcią firmową spółki A. i podpisem pozwanego jako prezesa jej zarządu. Pozwany złożył na wekslu oddzielny, własnoręczny podpis pod słowami „poręczam za wystawcę”. W tym samym dniu pozwany podpisał deklarację wekslową w imieniu Spółki, w której zawarte zostało upoważnienie dla powódki do wypełnienia weksla na sumę odpowiadającą zadłużeniu z umowy kredytowej, z datą płatności według własnego uznania, o czym powódka miała powiadomić

wystawcę weksla listem poleconym, wysłanym na 7 dni przed terminem płatności. Pozwany działając jako poręczyciel wekslowy podpisał w tym samym dokumencie deklarację o treści: „Wyrażamy zgodę na treść powyższej deklaracji, z tym że w stosunku do poręczycieli weksel ten nie może być wypełniony na sumę odpowiadającą kwocie zadłużenia Wystawcy weksla”.

Dnia 31 stycznia 2000 r. ogłoszono upadłość biorącej kredyt Spółki, a wierzytelność powodowego Banku z tego tytułu została uznana i ujęta na liście wierzytelności upadłego. Postanowieniem z dnia 26 października 2001 r. Sąd Rejonowy w W. umorzył postępowanie upadłościowe, albowiem majątek dłużnika nie pozwalał nawet na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Podjęta przez powódkę próba egzekucji należności przeciwko kredytobiorcy, oparta na zaopatrzonej klauzulą wykonalności liście wierzytelności, nie dała rezultatów.

Dnia 12 stycznia 2005 r. powodowy Bank wypełnił przedmiotowy weksel na sumę zadłużenia Spółki wynoszącą 1.605.330,48 złotych wraz z należnymi odsetkami i opatrzył weksel datą płatności wyznaczoną na dzień 26 stycznia 2005 r., o czym zawiadomił wystawcę weksla i poręczyciela M.B. na piśmie z wezwaniem do wykupu weksla. Dnia 10 października 2002 r. pozwany wpłacił na poczet swojego zadłużenia symboliczną kwotę 2 zł z zaznaczeniem, iż 1 zł wpłaca na kapitał.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że nie doszło do przedawnienia roszczenia Banku ze stosunku podstawowego ze względu na przerywające bieg terminu przedawnienia czynności wierzyciela w postępowaniu upadłościowym i egzekucyjnym. Zdaniem tego Sądu zarówno z deklaracji wekslowej, jak i z treści weksla nie wynika ograniczenie zakresu poręczenia do kwoty 30.000 złotych. Sąd potraktował pisma powoda z 25 maja 2001 r. i 2 października 2002 r. nie jako przedstawienia weksla do zapłaty, ale jako monity wzywające do spłaty zadłużenia, mające na celu zdyscyplinowanie dłużnika.

Sąd Apelacyjny, dzieląc w całości i uznając za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jak również dzieląc ocenę prawną tego Sądu, wyrokiem z dnia 27 lutego 2007 r. oddalił w całości apelację pozwanego skierowaną do wyroku uwzględniającego powództwo.

Sąd Apelacyjny podtrzymał tezę o braku przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego i uznał za bezzasadny zarzut przedawnienia roszczenia wekslowego. Zobowiązanie z weksla i odpowiadające mu roszczenie powstaje dopiero po wypełnieniu weksla przez upoważnioną osobę, zgodnie z treścią udzielonego upoważnienia do wypełnienia weksla. Powód wypełnił weksel 12 stycznia 2005 r., opatrując go datą płatności na dzień 26 stycznia 2005 r. Zgodnie zaś z art. 70 prawa wekslowego, roszczenia wekslowe ulegają przedawnieniu z upływem trzech lat licząc od dnia płatności weksla. Biorąc pod uwagę te okoliczności w dniu wniesienia pozwu, tj. 30 maja 2005 r. roszczenie wekslowe nie było przedawnione.

Jako nie uzasadniony ocenił Sąd odwoławczy zarzut pozwanego odnoszący się do wykładni deklaracji wekslowej i dzieląc stanowisko Sądu pierwszej instancji wskazał, że ze względu na wewnętrzną niespójność i nielogiczność deklaracji wekslowej o treści zobowiązania pozwanego nie może przesądzać jej dosłowne brzmienie. Decydująca jest treść samego weksla. Ograniczenie zakresu poręczenia wekslowego musi przede wszystkim wynikać z treści weksla. Takiego wniosku a zwłaszcza ograniczenia do kwoty 30.000 złotych nie da się wyprowadzić z deklaracji wekslowej, umowy kredytowej jak i oświadczenia majątkowego pozwanego.

Według Sądu Apelacyjnego, nie zasługiwały na uwzględnienie argumenty pozwanego związane z wcześniejszymi zawiadomieniami o wypełnieniu weksla. Prawo wekslowe łączy określone skutki prawne wyłącznie z dokumentem, jakim jest weksel, a nie z jakimikolwiek pismami wierzyciela dotyczącymi weksla.

Skarga kasacyjna, jaką wniósł pozwany od wyroku Sądu drugiej instancji została oparta jedynie na naruszeniu prawa materialnego.

Według skarżącego błędne zastosowanie art. 70 prawa wekslowego polegało na przyjęciu, że nie doszło do przedawnienia roszczenia wekslowego. Do naruszenia tego samego artykułu, tym razem w związku z art. 71 ust. 2 w związku z art. 103 ust. 3 w związku z art. 10 oraz art. 47 ust. 1 prawa wekslowego, doszło przez przyjęcie, że okres przedawnienia roszczenia Banku o spłatę kredytu nie upłynął z uwagi na wymienione w uzasadnieniu wyroku przerwy biegu przedawnienia,

podczas gdy prawidłowe zastosowanie powołanych przepisów prowadzi do wniosku, że przerwanie przedawnienia ma skutek jedynie wobec tego dłużnika wekslowego, którego dotyczy przyczyna przerwania. W ramach tego samego zarzutu skarżący kwestionuje tezę, iż możliwe jest wypełnienie gwarancyjnego weksla in blanco przeciwko awaliście, kiedy upłynął już termin przedawnienia ze stosunku podstawowego. Zdaniem skarżącego, co do wysokości zobowiązania poręczyciela powód wypełnił weksel niezgodnie z danym mu upoważnieniem a Sąd dokonując odmiennej wykładni oświadczenia woli poręczyciela na wekslu i deklaracji wekslowej naruszył art. 65 k.c. w związku z art. 10 prawa wekslowego. W końcu w skardze kasacyjnej zarzucono Sądowi niezastosowanie z urzędu art. 5 k.c. pomimo, że powódka korzystając ze swojego prawa naruszyła zasady lojalności i pewności obrotu, wzajemnego zaufania uczestników tego obrotu, uczciwości i poszanowania słuszych interesów kontrahenta.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarówno w literaturze, jak i w orzecznictwie w zakresie wzajemnych relacji pomiędzy roszczeniem ze stosunku podstawowego a roszczeniem z weksla in blanco dominuje pogląd, że zobowiązanie wekslowe ma być samodzielny. Także poręczenie wekslowe jest zobowiązaniem samoistnym, niezależnym od zobowiązania głównego. Daje temu wyraz między innymi art. 7 prawa wekslowego. Wobec tego, czym innym jest przedawnienie roszczenia ze stosunku podstawowego, a czym innym przedawnienie wekslowe. Obie instytucje różnią się istotnie między innymi, co do początku biegu przedawnienia. Termin przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego, zgodnie z regułą art. 120 k.c., rozpoczyna bieg od dnia, w którym świadczenie ze stosunku podstawowego stało się wymagalne. Początek biegu terminu przedawnienia roszczenia z weksla własnego skierowanego przeciwko wystawcy weksla własnego, zgodnie z art. 70 w związku z art. 103 i 104 prawa wekslowego, liczy się od dnia płatności weksla (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 1937 r. C II 3198/96. PPH 1937/1657; z dnia 5 lutego 1980 r., IV PR 376/79, OSNP 1980/9/173; 24 maja 2005 r., V CK 652/04, niepubl.). Tę samą zasadę stosuje się do weksli in blanco (por. między innymi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1938 r., C II 2385 /37, OSP 1938, poz. 539; z dnia 25 lutego 1938 r., C II 2245/37, OSP 1938, poz. 536; z dnia 21 maja

1981 r., IV PRN 6/81, OSNC 1981/11/225; z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 434/01, niepubl.). Przedawnienie praw z weksla *in blanco* nie rozpoczyna biegu do czasu jego wypełnienia. Przedawnienie roszczenia z weksla wręzonego bez wypełnienia daty płatności i bez zastrzeżeń co do tej daty, rozpoczyna się z dniem płatności wpisanym na wekslu przez wierzyciela wekslowego (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 lutego 1938 r.). Jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych, strony zobowiązania wekslowego nie zawarły żadnego porozumienia co do konkretnej daty płatności a wręcz przewidywały, że powód może opatrzyć weksel datą płatności, według własnego uznania. Jak przyjął Sąd Najwyższy wyroku z dnia 6 października 1938 r. (I C 1286/OSN 1939/6/268), dłużnik wekslowy w takiej sytuacji nie może podnosić zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z jego wolą, co do terminu płatności. Uwzględniając te okoliczności należy podzielić stanowisko Sądu drugiej instancji, iż roszczenie wekslowe przeciwko poręczycielowi (tak samo jak przeciwko wystawcy weksla własnego (art. 32, 70 w związku z art. 103 i 104 prawa wekslowego - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 1981 r., IV PRN 6/81, OSNC 1981/11/225) ulegają przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia płatności weksla, co odnosi się także do weksla *in blanco*, w którym data płatności została wpisana przez wierzyciela wekslowego.

Inną natomiast kwestią jest dopuszczalność uzupełnienia blankietu weksla *in blanco* po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego. Zagadnienie to wielokrotnie podejmowane w judykaturze (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 października 1971 r., II CR 277/71, OSPiKA 1972/7-8/139; z dnia 19 listopada 2004 r., V CK 228/04, OSP 2005/11/130; z dnia 9 września 2004 r., II CK 499/03, LEX 156489; z dnia 9 grudnia 2004 r., II CK 170/04, LEX 146408; z dnia 14 grudnia 2004, II CK 259/04, LEX 164785; z dnia 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/05, LEX 179731; z dnia 14 lipca 2006 r., II CSK 75/06, niepubl.) podniesione także w skardze kasacyjnej, nie ma znaczenia w rozpoznawanej sprawie. Wystarczy wskazać, że Sąd drugiej instancji, oceniając właściwie (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.) skutki zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, wszczęcie egzekucji przeciwko zobowiązanemu ze stosunku podstawowego, zasadnie przyjął, iż nie doszło do przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego, co najmniej do chwili wypełnienia blankietu

weksła. Dał temu wyraz w pisemnych motywach nie zajmując jednocześnie, ponad potrzebę, jednoznacznego stanowiska, co do konsekwencji wypełnienia weksła po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego. Dlatego bezzasadnie w skardze kasacyjnej przypisuje się temu Sądowi naruszenie art. 70 ust. 1 w związku z art. 71 ust. 2 w związku z art. 103 ust. 3 w związku z art. 10 oraz 47 ust. 1 prawa wekslowego przez przyjęcie, że możliwe jest wypełnienie gwarancyjnego weksła in blanco przeciwko awaliście, kiedy upłynął już termin przedawnienia ze stosunku podstawowego.

W ramach tych samych, szczegółowo cytowanych norm prawa wekslowego, niesłusznie zarzuca się w skardze kasacyjnej łączenie okoliczności, które przerwały bieg terminu przedawnienia roszczenia wobec zobowiązanego ze stosunku podstawowego, z biegiem terminu przedawnienia roszczenia wekslowego wobec awalisty. Sąd drugiej instancji, licząc początek biegu terminu przedawnienia wobec poręczyciela wekslowego od dnia 26 stycznia 2005 r., tj. od daty płatności zamieszczonej na wekslu, wskazał jednocześnie, że do dnia wniesienia pozwu o zapłatę z weksła, tj. do dnia 30 maja 2005 r., roszczenie wekslowe nie przedawniło się. W sformułowanej na tej podstawie tezie nie znalazły się żadne okoliczności, które miały spowodować przerwę biegu terminu przedawnienia roszczenia wekslowego. Dlatego nie mogło dojść do zarzucanego w tej części skargi kasacyjnej błędnego zastosowania przepisów prawa wekslowego.

Powracając do wcześniejszych rozważań dotyczących początku biegu terminu przedawnienia roszczenia wekslowego należy jeszcze raz podkreślić zasadnicze znaczenie daty płatności wpisanej na wekslu zwykłym lub uzupełnionym wekslu in blanco. Od tej daty rozpoczyna bieg przedawnienie praw z weksła. Z chwilą całkowitego wypełnienia weksła in blanco powstaje bezwarunkowe, nadające się do realizacji zobowiązanie wekslowe określonej treści. Dlatego działania podejmowane przez posiadacza weksła gwarancyjnego in blanco przed całkowitym wypełnieniem blankietu weksła, zmierzające do uzyskania dobrowolnego wykonania zobowiązania przez osoby mogące odpowiadać w przyszłości z weksła, nie mają wpływu na powstanie zobowiązania wekslowego i rozpoczęcie biegu terminu jego przedawnienia. Takiego skutku nie mogą wywołać informacje zamieszczone w wezwaniach posiadacza weksła kierowanych do

wystawcy weksla i poręczyciela wekslowego o wypełnieniu weksla w zakresie wysokości wierzytelności i daty płatności, jeśli w tym czasie, weksel nie został uzupełniony w tym zakresie. Dlatego nie zasługuje na uwzględnienie zarzut skargi kasacyjnej błędnego zastosowania art. 70 prawa wekslowego przez przyjęcie, jako początku biegu terminu przedawnienia wekslowego, daty płatności wpisanej na wekslu, a nie daty płatności wyznaczonej przez powoda w piśmie skierowanym do wystawcy weksla i poręczyciela wekslowego zawierającym informację o wypełnieniu weksla.

Zgodnie z art. 30 prawa wekslowego, poręczyć można do całej sumy wekslowej lub co do jej części. Przy uzupełnieniu weksla in blanco i przy dochodzeniu roszczeń z weksla przez stronę porozumienia zawartego przy jego wystawieniu obowiązuje i wiąże strony treść tego porozumienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2007 r., III CSK 59/07, nie publ., z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 70/06, OSNC/4/59). Jeśli deklarację wekslową podpisał poręczyciel, to remitent, który jest jednocześnie stroną porozumienia wekslowego, może dochodzić od poręczyciela roszczeń z tytułu udzielonego poręczenia tylko w granicach określonych porozumieniem. Ograniczenie odpowiedzialności poręczyciela jak również jego zakres powinien wynikać z treści tego porozumienia. Tego warunku nie spełnia deklaracja podpisana przez pozwanego, której treść została poddana właściwej wykładni przez Sąd orzekający. Użycie, niespójnego logicznie z treścią deklaracji wystawcy weksla, oświadczenia na druku bankowym o niemożliwości wypełnienia weksla wobec poręczyciela na sumę odpowiadającą wysokości zadłużenia wystawcy weksla nie uprawnia do stwierdzenia, iż wolą stron było ograniczenie i to w określonym zakresie odpowiedzialności poręczyciela. Jak słusznie zwrócił uwagę Sąd drugiej instancji, za takim ograniczeniem nie przemawiał stan majątkowy poręczyciela z chwili podpisania porozumienia wekslowego, tym bardziej, iż wskazywane przez niego ograniczenie odpowiedzialności wekslowej do kwoty 30.000 złotych nie pokrywało się z tym stanem majątkowym. Treść porozumienia wekslowego nie daje wobec tego uzasadnionych podstaw do ograniczenia odpowiedzialności poręczyciela wekslowego. Sama treść weksla jest w tym zakresie jednoznaczna.

Pozwany udzielając poręczenia na wekslu nie zaznaczył ograniczenia udzielonego poręczenia.

Dlatego nie można zgodzić się z twierdzeniami skargi kasacyjnej o naruszeniu art. 65 k.c. w związku z art. 10 prawa wekslowego.

W skardze kasacyjnej podnosi się jako ostatni zarzut naruszenia art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie. Wcześniej w toku postępowania przed Sądami obu instancji pozwany nie podnosił, że wykonywanie przez powoda prawa podmiotowego wynikającego z obowiązania wekslowego jest sprzeczne ze społeczno gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego, a jako takie nie korzysta z ochrony. W związku z tym należy wskazać, iż zastosowanie konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93, OSNP 1993/9/133), wiąże się z wyjątkowymi okolicznościami. Dlatego niezbędne jest wykazanie przez osobę, przeciwko której kierowane jest żądanie, wystąpienie tych szczególnych okoliczności. Oznacza to, że pozwany powinien podnieść zarzut stosownej treści w toku postępowania i udowodnić swoje twierdzenia. Za niedopuszczalne, co do zasady uznać należy działanie sądu w tym zakresie z urzędu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 października 2003 r., I CK 222/02, system informacji prawniczej LEX 151610). Dlatego nie zasługuje na uwzględnienie zarzut nadużycia prawa przez pozwanego, zgłoszony dopiero w skardze kasacyjnej.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną pozwanego.